

AANBIEDINGSBRIEF

25 MEI 2018

Verordening Maatschappelijke ondersteuning Moerdijk	Zaaknummer	:
	Documentnummer	:
	BI-nummer	: 00584 SI deel 2

Aan de leden van de gemeenteraad,

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Moerdijk biedt u hierbij de aanvullende beantwoording van het volgende actiepunt aan.

Vergadering	: Commissie SI
Vraagsteller	: Divers
Datum	: 16 mei 2018

Actiepunt 2: Het college gaat na hoeveel jonge mantelzorgers in de gemeente actief zijn.

Antwoord 2: Zoals we in een eerdere beantwoording hebben aangegeven, hebben we deze vraag uitgezet bij Surplus mantelzorgondersteuning die de registratie verzorgt. Inmiddels hebben wij het volgende antwoord ontvangen:

Het is lastig om jonge mantelzorgers in beeld te krijgen.

Via de mantelzorgwaardering zijn er in 2016/2017 50 jonge mantelzorgers in beeld gekomen.

Er is niet apart geregistreerd op deze doelgroep, maar het betreft een handmatige telling.

Een groot bereik in deze leeftijdscategorie is er niet, omdat ze;

- Zich niet aangesproken voelen
- Niet in een hokje geplaatst willen worden
- Niet anders willen zijn dan anderen.

Ook andere dienstverleners (zoals Wmo, jongerenwerk, CJG) hebben geen zicht op de omvang van deze doelgroep.

In 2017 heeft er nog een onderzoek plaatsgevonden naar de jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk."

Bijgaand treft u het onderzoeksrapport 'Held in huis, Jonge Helden: jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk' aan

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Moerdijk d.d. 25 mei 2018,
de loco-gemeentesecretaris

M.J.A. Hiel

Held in huis

"Jonge helden"

Project jonge mantelzorgers

Auteur: Mirre de Jong

Datum: 17 juli 2017

"Jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk"

Auteur	Mirre de Jong	mirre.dejong@student.fontys.nl
Functie	Stagiaire	
Begeleider	Boudewijn in 't Veld	boudewijn.intveld@surpluswelzijn.nl
Datum	17 juli 2017	
Periode	februari 2017 - juli 2017	

Voorwoord

Graag wil ik alle jongeren bedanken die mocht ik benaderen om in gesprek te gaan over het onderwerp jonge mantelzorgers.

Tevens wil ik mijn dank uitspreken aan Nadiëh Trommelen, Jolanda van Leest, Pauline Brands, Corné Tolenaars, Stephan Beute, Merle Dekker, Monique van Bedaf, Romelia Simon en Paul Franken voor de tijd die zij vrijgemaakt hebben en het willen meedenken in mogelijke hulp voor jonge mantelzorgers.

Bovendien gaat mijn dank uit naar Boudewijn in 't Veld, hij heeft mij gedurende het onderzoek begeleidt. Zijn vertrouwen, kritische blik, feedback en bruikbare tips hebben mij geholpen met het uitvoeren van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

Samenvatting	pagina 5-6
Inleiding	pagina 7-8
Onderzoeksresultaten	pagina 9-11
Conclusie	pagina 12-13
Aanbevelingen	pagina 14-15
Literatuurlijst	pagina 16
Bijlagen	
Bijlage 1 overzicht Mezzo	pagina 17
Bijlage 2 cijfers bevolking gemeente Moerdijk	pagina 17

Samenvatting

Naar aanleiding van het projectplan 'Jonge mantelzorgers Moerdijk' in 2012, door Hoom, is er in 2017 opnieuw aandacht voor jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk. De gemeente Moerdijk heeft in de offerte opgenomen om onderzoek te doen naar jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk.

Er zijn jonge mantelzorgers in kaart gebracht en er is onderzocht wat behoeften en wensen zijn van jonge mantelzorgers en wat eventueel mogelijkheden zijn voor jonge mantelzorgers in de toekomst.

Een belangrijk aandachtspunt bij diverse hulpverleners in de gemeente Moerdijk is met name het signaleren van jonge mantelzorgers. Dit geldt voor de Algemeen Maatschappelijk Werkers, de jeugdprofessionals van het CJG, de werknemers van het WMO, de jongerenwerkers, leerkrachten, zorgcoördinatoren, huisartsen en wijkverpleegkundigen. Iedereen kan een bijdrage leveren aan het signaleren van jonge mantelzorgers. Wanneer de bewustwording wordt vergroot over het bestaan van vele jonge mantelzorgers, kunnen professionals en niet-professionals verbinding en versterking zoeken bij elkaar. Denk hierbij aan: ouders, trainers bij een sportclub, moeders op school en vrijwilligers bij een Huis van de Wijk, zodat het "signaleringsteam" steeds groter wordt en er meer jonge mantelzorgers in beeld worden gebracht.

Kinderen en jongeren tot 24 jaar die thuis een verzorgende rol hebben voor een familielid met een beperking of die chronisch ziek is, behoren tot de groep jonge mantelzorgers. Meestal zorgen zij voor ouders, een broer of zus. Over het algemeen vervullen zij niet de primaire zorgtaak, maar de zorg loopt wel uiteen van intensieve zorg tot lichte hulp.

In gezinnen waarin sprake is van een broer of zus met beperkingen, gaat veel zorg en aandacht naar het zorgbehoevende kind uit. Hierdoor krijgen de andere kinderen in het gezin mogelijk minder aandacht dan gebruikelijk.

Jongeren met een ziek gezinslid ervaren meer psychische en emotionele problemen dan andere jongeren. Tevens ervaren zij meer problemen met leeftijdsgenoten. Tegelijkertijd vinden ze zichzelf socialer dan andere kinderen en jongeren (De Roos et al. 2013).

Jonge mantelzorgers zijn zich vaak niet bewust van hun rol als mantelzorger. De hulp die zij verlenen wordt in veel gevallen als vanzelfsprekend gezien. Het gaat om een groep zorgzame jongeren met een groot verantwoordelijkheidsgevoel, waardoor ze zichzelf wegcijferen. Bovendien zijn jongeren zich niet bewust van het begrip 'jonge mantelzorger'. Een andere benaming hiervoor bedenken en in gebruik nemen is raadzaam, zodat jongeren zich meer en eerder aangesproken voelen.

Expertisecentrum mantelzorg heeft onderzoek gedaan naar behoeften en wensen van jonge mantelzorgers. Deze komen overeen met de behoeften en wensen van de geïnterviewde jonge mantelzorgers, namelijk:

- Bewustwording: de gezinssituatie is normaal ('je weet niet beter') en bijzonder tegelijk, soms is een luisterend oor fijn en hulp vragen mag.
- Informatie en advies: hoe ga ik om met mijn hulpbehoevende moeder, vader, broer, of zus.
- Emotionele steun en een luisterend oor: lotgenotencontact en geestelijke zorg.

- Praktische hulp om activiteiten buitenshuis te kunnen ondernemen, zoals begeleiding en vervoer, als de ouders dat niet kunnen bieden of betalen (i.v.m. hoge zorgkosten).
- Respijtzorg en aanvullende vrijwillige thuishulp, zodat de zorg in het gezin verlicht wordt en er meer ruimte ontstaat voor plezierige, niet-zorg gerelateerde activiteiten.

Inleiding

Sinds de transitie in 2015 hebben er een aantal ingrijpende wetswijzigingen plaatsgevonden. Zo is de decentralisatie van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Zorgverzekeringswet (Zvw), de Jeugdwet en de Wet langdurige zorg (Wlz) een complexe overgang geweest, waarbij de verantwoordelijkheden van het Rijk naar de gemeenten zijn verschoven (Movisie, 2015). De professionele zorg wordt anders ingericht. Inzet van informele zorg is daarbij belangrijk, waarin mantelzorg een belangrijke pijler is binnen de Wlz en Wmo (Rijksoverheid, z.j.). De eigen kracht en de inzet van het eigen netwerk van de burger komen centraal te staan. Bovendien kan van thuiswonende kinderen onder en boven de 18 jaar iets worden gevraagd, omdat zij deel uit maken van de leefeenheid (Wmo Casemanager I. Barten, persoonlijke communicatie, 3 april 2017).

Niet alleen de bezuinigingen in de zorg en de vergrijzing in de samenleving zorgen ervoor dat de positie van mantelzorgers verandert, maar ook de manier van hulpverleners. Steeds vaker en intensiever wordt er een beroep gedaan op mantelzorgers om de zorg in de toekomst betaalbaar te houden. Ook de maatschappelijke ideologie van eigen kracht, waarin mensen zoveel mogelijk de regie in eigen handen proberen te houden, leidt tot een toenemende druk op jonge mantelzorgers. Deze druk kan onder andere leiden tot negatieve gevolgen bij jonge mantelzorgers (De Veer & Francke, 2008).

Uit onderzoek van Evers en Beneken (2014) blijkt dat jonge mantelzorgers zich vaak verantwoordelijk voelen voor de zorg van een familielid en ook de structurele verantwoordelijkheid daarvoor hebben. Dat leidt vaak tot stressvolle momenten. Ze moeten vaak zelf de kloof tussen zorgvraag en aanbod dichten en kunnen daardoor vervolgens in de knel komen (Arnoldus, 2007).

Volgens Mezzo (2017) zijn er negatieve gevolgen voor jonge mantelzorgers op korte en langere termijn, zoals:

- Opgroei- en opvoedproblemen door te veel verantwoordelijkheid en te weinig tijd voor de eigen ontwikkeling.
- Lichamelijke en emotionele klachten, zoals stress en vermoeidheid.
- Meer behoefte aan zorg: jonge mantelzorgers doen op latere leeftijd vaker een beroep op de (geestelijke) gezondheidszorg dan andere jongeren.
- Gezin heeft niet meer de financiële mogelijkheden voor vakantie.
- Te weinig tijd voor huiswerk.
- Te weinig tijd voor ontspanning door extra taken.
- Rugklachten omdat er veel getild moet worden.
- Klachten door zwaar huishoudelijk werk.
- Angst om je vader of moeder te verliezen.
- Onzekerheid over de diagnose.
- Schuldgevoel.
- Niet meer stoeien met je vader of bij hem op schoot kunnen zitten.
- Extreme verantwoordelijkheidsgevoel.
- Rolomdraaiing tussen kind en ouder (parentificatie).
- Isolement omdat er geen visite meer komt.

- Het kind wil geen vriendjes mee naar huis nemen.
- Isolement doordat het gezin de vuile was niet buiten wilt hangen.

Jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk lopen eveneens risico op bovenstaande gevolgen. Voor volwassenen zijn er mantelzorgcoaches die met hen kijken wat de behoeften en wensen zijn. Voor jonge mantelzorgers is tot op heden nog niets georganiseerd.

In dit document worden allereerst de onderzoeksresultaten beschreven, gevolgd door de conclusies en aanbevelingen.

Onderzoeksresultaten

De onderzoeksresultaten worden hieronder kort en bondig weergegeven. Hierbij is er intensief deskresearch gedaan en zijn er diverse belangrijke organisaties benaderd. Tenslotte zijn er gesprekken gevoerd met jonge mantelzorgers en met verschillende professionals.

Jonge mantelzorgers in gemeente Moerdijk

Het exacte aantal jonge mantelzorgers per gemeente is niet bekend. Mezzo (2017) geeft aan dat 12% van de jongere tussen 5 en 24 jaar mantelzorger is. In de gemeente Moerdijk zijn er 8149 jongeren binnen deze leeftijdscategorie, dat betekent dat deze gemeente 978 jonge mantelzorgers telt.

Zie bijlage voor de bijbehorende tabel.

Mantelzorgcoach gemeente Moerdijk

Jannie Meeuwisse kreeg een bedrag van €1050,50 overhandigd namens de Rotary Zevenbergen.

Wmo

Tijdens het gesprek met de Wmo-consulenten kwam naar voren dat het voor hen niet duidelijk is wanneer iemand tot een jonge mantelzorger behoort. Tevens wordt er vanuit het Wmo op dit moment nog niet gesignaleerd.

AMW

Er hebben gesprekken plaatsgevonden met drie verschillende algemeen maatschappelijk werkers. In deze gesprekken kwam wederom het signaleren naar voren. Het actief bezig zijn met het ontdekken van jonge mantelzorgers, bijvoorbeeld tijdens het invullen van de vragenlijst. De bevraagde zijn zich bewust van jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk en het ontmoeten van deze doelgroep. Zij zijn niet expliciet op zoek naar deze doelgroep, maar zij komen er soms per toeval achter dat het ook jonge mantelzorgers zijn. Wanneer dit het geval is bespreken zij samen in hoeverre de jonge mantelzorger hierdoor wordt belast en zoeken naar mogelijkheden, waardoor de last voor hen vermindert.

CJG

Het CJG heeft ook aangegeven meer te willen en kunnen signaleren in de toekomst. Daarnaast gaven zij aan dat jongeren zelf actief zoeken als ze informatie willen. Het CJG staat open voor het toevoegen van informatie op hun website die betrekking heeft op jonge mantelzorgers. Zij stelde voor dat Surplus dit eventueel ook kan doen en/of in ieder geval de informatie die zij hebben makkelijker vindbaar maken voor de jonge mantelzorgers.

Jongerenwerk Moerdijk

Het jongerenwerk is bereid te helpen waar nodig, zij werken vraaggericht. Een poster met de informatie dat jongeren terecht kunnen bij jongerenwerkers, brainstormsessies, het organiseren van een mantelzorgavond en helpen bij een activiteit zijn verschillende voorbeelden waar het jongerenwerk aan wil bijdragen. Zij benadrukte dat niet iedere jongeren onder de aandacht wil komen of geholpen wil worden. Het is belangrijk om de behoeften en wensen van de jonge mantelzorgers individueel te inventariseren en daar op in te haken.

Projectleiders Mantelzorgwaardering

In het gesprek met de projectleiders Mantelzorgwaardering kwam naar voren dat zij ook graag activiteiten willen organiseren voor jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk. Echter weten zij niet hoe deze doelgroep te bereiken.

Nadieh Trommelen, jongerenwerk/mantelzorg/wijkwerk Etten-Leur

In de gemeente Etten-Leur zijn verschillende acties ondernomen om jonge mantelzorgers in beeld te krijgen. Zoals: enquêtes uitdelen en ophalen, flyeren, social media en mantelzorgwaardering. Op dit moment zijn ze gestart in Oosterhout en Etten-Leur met het geven van gastlessen op verschillende basis- en middelbare scholen. Daarnaast zijn ze bezig met het organiseren van toneelstukken in samenwerking met het ROC Tilburg.

Tot op heden heeft de mantelzorgwaardering ervoor gezorgd dat er jonge mantelzorgers in beeld zijn gekomen. De jonge mantelzorgers die in beeld zijn weten ook dat zij terecht kunnen bij Nadieh als zij hier behoeften aan hebben.

Ingrid van de Pol, mantelzorgconsulent gemeente Halderbergen.

Ingrid heeft de ervaring dat gastlessen effectief zijn, dit is gebleken in de gemeenten Asten en Someren. In Dongen gaat ze dit ook doen en daarnaast een groep opstarten voor jonge mantelzorgers, zodat zij samen kunnen praten (lotgenoten) of activiteiten voor hen organiseren als daar behoeften naar is. Tevens benadrukte ze dat de bewustwording bij de huisarts en/of praktijkondersteuner vergroot moet worden, omdat zij ook een belangrijke rol kunnen spelen in het signaleren van jonge mantelzorgers.

Jonge mantelzorgers

Er zijn vier jonge mantelzorgers benaderd, zij deden uitspraken als: "Ik snap niet waarom je het meteen zo'n naam moet geven" en "ik zie het zelf niet zo, je helpt toch gewoon".

Er werden verschillende wensen en behoeften genoemd, zoals informatie, advies, praktische hulp en een activiteit waar het hele gezin aan kan deelnemen.

Sommige jonge mantelzorgers ervaren de last zwaar en geven aan dat het vermoeiend en tijdrovend is, zij zouden graag meer tijd voor zichzelf willen hebben. Een andere jonge mantelzorger had er geen moeite mee, omdat het niet in haar gezin was en graag af en toe wilde oppassen. Ze gaf aan tevreden te zijn met het huidige mantelzorgmenu en zou graag een activiteit inclusief de hulpbehoevende persoon doen, omdat dit tot op heden nooit gelukt is.

Wijkverpleegkundige

De wijkverpleegkundige kan met name helpen door advies te geven, vooral met het verstrekken van informatie. Jonge mantelzorgers kunnen mailen, bellen, een afspraak maken of langskomen tijdens het spreekuur in het Huis van de Wijk. Op dit moment geeft de wijkverpleegkundige als advies om een indicatie voor een dienstencheque aan te vragen bij de gemeente Moerdijk. Inwoners die een indicatie hebben in het kader van Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) kopen deze dienstencheque voor (extra) huishoudelijke hulp. Mantelzorgers en mensen die mantelzorg ontvangen komen in aanmerking voor de dienstencheque.

Wie gebruik wil maken van de dienstencheques en hiervoor in aanmerking komt, kan bij deelnemende zorgaanbieders terecht. De diensten-cheque kost voor hen €5 per

stuk. De gemeente vult dit bedrag aan tot de oorspronkelijke kosten. De cheques komen niet in de plaats van de huishoudelijke ondersteuning die door de gemeente wordt aangeboden, maar zijn voor extra uren. Mensen kunnen maximaal 104 extra uren hulp per jaar afnemen met de dienstencheques.

Conclusies

Hieronder worden de conclusies vanuit de onderzoeksresultaten weergegeven.

- Door middel van het waarderingsmenu zijn 50 jonge mantelzorgers in beeld gekomen.
- Uit gesprekken met professionals en eventueel betrokkenen over jonge mantelzorgers is gebleken dat zij zelf weinig kennis hebben over wat precies een jonge mantelzorger is en wanneer een jongere daar toebehoort.
- In de plaatsen Etten-Leur en Someren en Asten zijn gastlessen gegeven op middelbare scholen om de bewustwording van het begrip jonge mantelzorgers onder scholieren te vergroten. Door middel van deze lessen hebben zij jonge mantelzorgers kunnen signaleren.
- De naam 'jonge mantelzorger' is relatief onbekend en het spreekt jongeren niet aan.
- Uit gesprekken met jonge mantelzorgers is gebleken dat de behoeften overeenkomen met de behoeften die onderzocht zijn door het expertisecentrum mantelzorg.
Met name informatie en advies, praktische hulp, respijtzorg en activiteiten ondernemen met het gezin inclusief verzorging komen naar voren. Het verschil tussen de jonge mantelzorgers is erg groot en daarmee de verschillende behoeften die zij hebben ook.
- Er zijn 978 jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk.
- De Rotary Zevenbergen heeft geld beschikbaar gesteld om de mantelzorgers van Surplus te ondersteunen, zodat zij even een verlichting kunnen hebben van hun zorgtaken.
- Wmo is onvoldoende bekend met het begrip jonge mantelzorgers en signaleert deze doelgroep op dit moment niet.
- Er moet meer bewustwording gecreëerd worden bij de algemeen maatschappelijk werkers over het bestaan en het signaleren van jonge mantelzorgers. Zij zien het belang in van het signaleren en ondersteunen van jonge mantelzorgers
- Het CJG heeft de mogelijkheid om hun site aan te passen, zodat er informatie beschikbaar is voor jonge mantelzorgers en de site van Surplus Welzijn is niet toegankelijk voor jonge mantelzorgers.
- Het jongerenwerk wil helpen bij het signaleren van jonge mantelzorgers, informatie bieden aan jonge mantelzorgers en helpen bij het organiseren van activiteiten.

- De projectleiders Mantelzorgwaardering willen graag activiteiten organiseren voor jonge mantelzorgers, maar ze hebben de doelgroep niet in beeld en weten niet hoe ze hen kunnen bereiken.
- De mantelzorgwaardering blijkt het meest effectief te zijn bij het opsporen van jonge mantelzorgers.
- Gastlessen geven is effectief om jonge mantelzorgers in kaart te brengen en een basis om vervolgens deze doelgroep te kunnen ondersteunen. Haar tip is om huisartsen en/of de praktijkondersteuner te betrekken in het signaleren.
- Jonge mantelzorgers zijn zich niet bewust van hun rol als mantelzorger. De behoeften en wensen van jonge mantelzorgers zijn per individu verschillend. De behoeften en wensen van het expertisecentrum mantelzorg en de jonge mantelzorgers komen overeen.
- de wijkverpleegkundige beschikt over veel informatie en kan een adviserende rol spelen voor jonge mantelzorgers.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van de onderzoeksresultaten en conclusies beschrijf ik hieronder mijn aanbevelingen gericht op het onderzoek naar jonge mantelzorgers.

- Het waarderingsmenu behouden en aanpassen, zodat het beter aansluit bij de behoeften en wensen van de jonge mantelzorgers. Zij kunnen dit invullen en ontvangen daarna de waardering waar ze recht op hebben. Dit stimuleert hen om zich aan te melden, hierdoor zijn ze direct geregistreerd en in beeld gebracht.
- Professionals en betrokkenen een training aanbieden waarin zij kennis verwerven over jonge mantelzorgers, zodat ze beter kunnen signaleren en weten wat te doen als een jonge mantelzorger gesignaleerd is. Het is van belang om de bewustwording van professionals te vergroten.
- Tijdens het onderzoek naar jonge mantelzorgers is gebleken dat hen behoeften en wensen aansluiten bij die behoeften en wensen van het expertisecentrum. Het is daarom raadzaam om vast te houden aan de behoeften van het expertisecentrum mantelzorg bij het organiseren van activiteiten of opzetten van een plan met betrekking tot jonge mantelzorgers.
- Wanneer er behoefte is aan een lotgenoten groep kan het Algemeen Maatschappelijk Werk in Moerdijk dit organiseren, het CJG wil hier ook aan meewerken. Zij doen preventiewerk en staan hiervoor open, hiervoor kan Ariane van Dongen (CJG) benaderd worden.
- De geïnterviewde jonge mantelzorgers hebben aangegeven graag een activiteit te willen ondernemen met de hulpbehoevende persoon, dit is voor hen vaak lastig en het wordt nauwelijks of niet gedaan. Het organiseren van een activiteit met en voor het hele gezin zou voor hen bijzonder leuk zijn. Hierbij kan het jongerenwerk betrokken worden en wellicht jongeren die het jongerencentrum bezoeken.
- De Rotaryclub heeft geld vrijgegeven voor mantelzorg en soortgelijke organisaties zouden aan dit soort activiteiten hun bijdragen kunnen leveren.
- Gastlessen organiseren voor de klassen van het Markland College Zevenbergen, omdat bij deze leerlingen het bewustzijn groter is dan bij kinderen op de basisschool. Door een gastles te geven worden jongeren bekend gemaakt met het begrip mantelzorg. Het vergroten van de bewustwording bij leerlingen kan ervoor zorgen dat zij ook signaleren of aanbieden om een klasgenoot te helpen.
- Aan de jonge mantelzorgers die in beeld zijn gekomen door middel van de gastlessen kan individuele begeleiding worden aangeboden. Dit kan bijvoorbeeld door een mentor op school, iemand van het CJG of Surplus Welzijn.

- De naam jonge mantelzorger veranderen en een benaming hiervoor bedenken die beter aansluit bij jongeren. Jongerenwerk Moerdijk heeft aangegeven zich hiervoor te willen inzetten door bijvoorbeeld een ervaringsdeskundige langs te laten komen en vervolgens met de jeugd hierover te praten. Zo'n moment met de jongeren leent zich uitstekend om te brainstormen over een andere naam.
- Bij het jongerenwerk is Charlie Lamars vrijwilliger, zij heeft aangegeven een flyer/poster te willen ontwerpen. Door posters op te hangen en flyers weg te leggen op verschillende plaatsen wordt de bekendheid over jonge mantelzorgers vergroot bij inwoners van Moerdijk.
- De website van Surplus Welzijn moet geüpdate worden, zodat het toegankelijk wordt voor jonge mantelzorgers en zij via deze weg makkelijker bij informele zorg terecht kunnen.

Vervolgonderzoek

- Contact opnemen met Toos de Moor om informatie te verkrijgen over KOPP-kinderen. Tijdens de week van de mantelzorg kan hier extra aandacht aan besteed worden. De groep jonge mantelzorgers van ouders met psychische problemen zijn nog moeilijker te bereiken, omdat men dit vaak niet van de buitenkant ziet en deze kinderen te maken hebben met schaamte voor hun ouders. Daarnaast is een kind van nature loyaal aan zijn ouder en is het belangrijk om hier rekening mee te houden.
- Contact opnemen met Ariane van Dongen, zij doet preventiewerk bij het CJG en staat er voor open om jonge mantelzorgers hierin mee te nemen.
- Contact opnemen met Markland college om gastlessen te geven. Bij voorkeur met de decaan, omdat hij zich in het verleden wilde inzetten voor de jonge mantelzorgers in de gemeente Moerdijk.
- Contacten leggen met basisscholen in de gemeente Moerdijk, zodat zij ook kunnen signaleren en dat er een nauwe samenwerking tussen verschillende organisaties in de gemeente Moerdijk kan plaatsvinden.
- Verschillende mantelzorgcoaches in de gemeente Moerdijk benaderen om vervolgens met hen in gesprek gaan.

Literatuurlijst

Evers, G., & Beneken genaamd Kolmer, D. (2014). *Jonge mantelzorgers en hun zorgverantwoordelijkheid voor naaste familieleden*. Delft: Eburon

Expertisecentrum mantelzorg (n.d.). Jonge mantelzorgers. Geraadpleegd op 16 februari 2017, van <http://www.expertisecentrummantelzorg.nl/em/cijfers-jonge-mantelzorgers.html>

Koevoets, L. (2017). Afstudeerscriptie. *Ontmoeten. Een ondersteuningsprogramma voor jonge mantelzorgers*.

Mezzo (2017). Dit is mantelzorg. Geraadpleegd op 16 februari 2017, van <https://www.mezzo.nl/pagina/voor-mantelzorgers/thema-s/dit-is-mantelzorg>

Mezzo (2017). Mantelzorg in cijfers. Geraadpleegd op 16 februari 2017, van <https://www.mezzo.nl/pagina/voor-professionals/thema-s/cijfers-informele-zorg/mantelzorg-in-cijfers>

<https://moerdijk.incijfers.nl/jive/jive/>

Bijlagen

Bijlage 1

Indicatie aantallen mantelzorgers per gemeente door Mezzo.

Indicatie aantallen mantelzorgers per gemeente						
Toelichting/verantwoording Inwonersaantallen gebaseerd op CBS-gegevens per 1-1-2015 Berekening aantallen mantelzorgers gebaseerd op publicatie "Informeel hulp: wie doet wat" van het SCP (2015) Aantal mantelzorgers: 1 op de 3 volwassenen geeft mantelzorg Aantal mantelzorgers die langdurig zorg geven: 28,4% van de volwassenen geeft langdurig (langer dan 3 maanden) mantelzorg Aantal mantelzorgers die langdurig en intensief zorg geven: 4,7% van de volwassenen geeft langdurig en intensief (meer dan 8 uur per week) mantelzorg Aantal zwaarbelaste mantelzorgers: 10% van de mantelzorgers voelt zich zwaarbelast						
						
Gemeente	Inwonersaantal alle leeftijden	Inwonersaantal 20 jaar of ouder	Mantelzorgers 20 jaar of ouder	Mantelzorgers die langdurig zorgen	Mantelzorgers die langdurig en intensief zorgen	Mantelzorgers die zich zwaar belast voelen
Middelburg (Z.)	47.613	36.722	12.241	10.429	1.726	1.224
Midden-Delfland	18.709	13.997	4.666	3.975	658	467
Midden-Drenthe	33.284	25.835	8.612	7.337	1.214	861
Mill en Sint Hubert	10.831	8.442	2.814	2.398	397	281
Moerdijk	36.816	28.573	9.524	8.115	1.343	952

Bijlage 2

Bevolking gemeente Moerdijk 2016.

